

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησεως: 122 / 2003
ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Δ' ΤΜΗΜΑΤΟΣ
Συνεδρίαση της 1^{ης} Απριλίου 2003

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Κωνσταντίνος Ε. Μιακάλης, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Νομικοί Σύμβουλοι: Νικηφόρος Κανιούρας, Χριστόδουλος Μπότσιος,
Γεώργιος Λάζος, Ηλίας Δροσογιάννης, Θεοδόσιος Ράπτης.

Ερώτημα: Αρ.πρωτ.: 3049/18-9-2002 της Γεν.Δ/νσης Διοικητικής Υποστήριξης
του Υπουργείου Γεωργίας.

Περίληψη Ερωτήματος: Αν με βάση τα διδόμενα στοιχεία, πρέπει να
ανακληθεί απαλλοτριωτική απόφαση, που έχει εκδοθεί κατά τα άρθρα 1 παρ.
3, 2 παρ. 1 και 17 του Ν.Δ/τος 2185/1952 για έκταση που έχει απαλλοτριωθεί
για αποκατάσταση ακτημόνων καλλιεργητών, επειδή δεν πραγματοποιήθηκε
ο σκοπός αυτής.

Εισηγητής: Σπύρος Α. Παπαγιαννόπουλος, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Επί του ως άνω ερωτήματος, το Ν.Σ.Κ. (Δ' τμήμα) γνωμοδότησε ως
ακολούθως:

I. Ιστορικό:

1. Με την με αριθμό Ε3/2-1-1954 (ΦΕΚ Β' 6), **απόφαση του Υπουργού
Γεωργίας**, απαλλοτριώθηκε αναγκαστικά με σκοπό την αποκατάσταση
ακτημόνων καλλιεργητών, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 104 του τότε
ισχύοντος **Συντάγματος του 1952** και των **άρθρων 1 παρ. 3, 2παρ. 1 και 17**

του Ν.Δ/τος 2185/1952, το δασόκτημα «Σίμου» εκτάσεως 1.125 περίπου στρεμμάτων, που βρίσκεται στην περιφέρεια της πρώην Κοινότητας Σέκουλα νομού Ηλείας. Επ' αυτού προέβαλε τότε δικαιώματα κυριότητας ο Σωτήριος Ευταξόπουλος.

2. Μετά την κήρυξη της ως άνω απαλλοτριώσεως και την δημοσίευση της απαλλοτριωτικής αποφάσεως στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ο ανωτέρω Σωτήριος Ευταξόπουλος με αίτησή του στο Συμβούλιο της Επικρατείας, ζήτησε την ακύρωσή της, ισχυριζόμενος ότι η ιδιοκτησία του βαρύνεται με επικαρπία τρίτου και ότι η εναπομένουσα και ελεύθερη επιμεραγμάτου βάρους έκταση είναι μικρότερη των 250 στρεμμάτων, επικαλούμενος το άρθρο 18 παρ. 1^α του Ν.Δ/τος 2185/1952 (που δεν επιτρέπει την απαλλοτρίωση ιδιοκτησιών μικρότερων των 250 στρεμμάτων). Το Δικαστήριο, όμως, με την υπ' αριθμό 1012/1954 απόφασή του, απέρριψε την αίτηση ως αβάσιμη, καθόσον η επικαλούμενη επικαρπία, ως βάρος, δεν ασκεί επίδραση στο κύρος της απαλλοτριώσεως, όπως αυτή έχει κατά τη συνολική της έκταση (1125 στρ.).

3. Μετά τη πάροδο μακρού χρόνου, ο ανωτέρω Σωτήριος Ευταξόπουλος υπέβαλε στην ερωτώσα υπηρεσία διά του πληρεξουσίου του δικηγόρου αναφορές με ημερομηνίες 23-4-2002 και 12-5-2002, με αίτημα την ανάκληση της απαλλοτριωτικής αποφάσεως, επικαλούμενος το γεγονός ότι μέχρι σήμερα δεν πραγματοποιήθηκε ο σκοπός της, δηλαδή δεν έγινε η αποκατάσταση των ακτημόνων καλλιεργητών.

4. Κατά τα προκύπτοντα από το με αριθμ.πρωτ. 9021/28-8-2002 έγγραφο της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας, η αρμοδία Επιτροπή Απαλλοτριώσεων του Νομού, δεν εκδίκασε ποτέ τις υποβληθείσες αιτήσεις για αποκατάσταση και δεν άρχισε ποτέ η διαδικασία διανομής, διότι συγχρόνως άρχισε διαμάχη μεταξύ της Κοινότητας Σέκουλα και της όμορης Κοινότητας Μάτσει, με την τελευταία να ισχυρίζεται ότι οι κάτοικοί της έπρεπε να τυχουν και αυτοί αγροτικής αποκαταστάσεως. Αποτέλεσμα τούτων ήταν να συνεχισθεί η χρονοβόρα διαδικασία του καθορισμού των διοικητικών ορίων των προαναφερθεισών

Κοινοτήτων, οι προσφυγές σε δευτεροβάθμιες επιτροπές κ.λ.π., με συνέπεια να μην εφαρμοσθεί ποτέ η διαδικασία αποκατάστασης. Επιπλέον, δεν έγινε ποτέ κατάληψη από το Δημόσιο, ούτε εγκαταστάθηκε αυτό στο απαλλοτριούμενο σύμφωνα με το άρθρο 23 του Ν.2185/1952, οι δε φερόμενοι ως ιδιοκτήτες δεν κίνησαν ποτέ τη διαδικασία για καθορισμό τιμής μονάδας αποζημιώσεως, προφανώς διότι δεν υπήρξε κατάληψη του ακινήτου ώστε να υπάρξει και οφειλή του Δημοσίου προς τον ιδιοκτήτη του βαρυνομένου ακινήτου (Οράτε άρθρο 40 παρ. 2 του ν. 2185/1952). Περαιτέρω, κατά το ανωτέρω έγγραφο, έχουν ειακολογηθεί της κηρύξεως της απαλλοτριώσεως διανεμητήρια συμβόλαια και συμβόλαια αγοραπωλησίας τμημάτων της έκτασως αυτής προς τρίτους. Εξάλλου, με την με αριθμό 211/30-3-2001 πράξη «περί χαρακτηρισμού έκτασης» του Δασάρχη Ολυμπίας και το σχετικό διάγραμμα που τη συνοδεύει, από την φερομένη συνολική ιδιοκτησία του Σ.Ευταξόπουλου κ.λ.π. έχει χαρακτηριωθεί έκταση εμβαδού 4.092,936 στρ. ως δάσος διακατεχόμενο, και έκταση 632,664 τ.μ., ως μη δασική έκταση (αγροτική). Με αυτά τα δεδομένα - καταλήγει η υπηρεσία - είναι δύσκολο η σημερινή κατάσταση να προσδιορισθεί επακριβώς, ως έχει - τόσο από νομικής όσο και από πραγματικής απόψεως - μετά τις αγοραπωλησίες, κληρονομικές διαδοχές κ.λ.π. που έχουν μεσολαβήσει, όσον αφορά την έκταση που απαλλοτριώθηκε, (1.125 στρ.), αυτή που εξαιρέθηκε της απαλλοτριώσεως, την δασική διακατεχόμενη έκταση κ.λ.π.

5. Με αυτά τα δεδομένα, η ερωτώσα υπηρεσία υποβάλλει το ερώτημα εάν είναι δυνατή η ανάκληση της ανωτέρω απαλλοτριώσεως.

II. Ισχύουσες διατάξεις-Ερμηνεία αυτών:

1. Κατά τα οριζόμενα στο **άρθρο 1 παρ. 3 του Ν.Δ/τος 2185/1952**, «Περί αναγκαστικής απαλλοτριώσεως κτημάτων προς αποκατάστασιν ακτημόνων καλλιεργητών και κτηνοτρόφων», είναι επιτρεπτή προς τον σκοπό αποκατάστασης ακτημόνων κατά την έννοια του Αγροτικού Κώδικα καλλιεργητών και ακτημόνων μικρών κτηνοτρόφων, η αναγκαστική απαλλοτρίωση αγροτικών κτημάτων που ανήκουν σε φυσικά πρόσωπα και

πάσης φύσεως νομικά πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου και Ιδρύματα. Ειδικότερα για τις απαλλοτριώσεις αυτές ορίζεται **στο άρθρο 2 του ως άνω Δ/τος**: «1. Η αναγκαστική απαλλοτρίωσις κηρύσσεται δέ' αιοφάσεως του Υπουργού της Γεωργίας εκδιδομένης μετά γνώμην του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου Εποικισμού και δημοσιευομένης εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 2.... 3. Η αναγκαστική απαλλοτρίωσις θεωρείται συντελεσθείσα από της χρονολογίας της δημοσιεύσεως της ως άνω Υπουργικής αιοφάσεως, ανεξαρτήτως του χρόνου της εκδικάσεως του κτήματος υπό της κατά το άρθρον 71 του Αγροτικού Κώδικος Επιτροπής Απαλλοτριώσεων». Περαιτέρω, στο άρθρο 6 του ιδίου Δ/τος ορίζεται: «Αμα τη δημοσιεύσει της περί κηρύξεως της απαλλοτριώσεως Υπουργικής Αιοφάσεως εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, περιέρχονται άνευ άλλης διατυπώσεως εις την κυριότητα και την νομήν του Δημοσίου πάσαι αι εκτάσεις του κτήματος μεθ' όλων των κτισμάτων...».

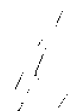
2. Σημειώνεται ότι το Ν.Δ. 2185/1952 αποτελεί εκτελεστικό νόμο που εκδόθηκε κατ' επιταγή του άρθρου 104 του - τότε ισχύοντος - Συντάγματος του 1952, κατά το οποίο επιτρέπεται επί μία τριετία και κατ' παρέκκλιση του άρθρου 17 αυτού (περί προστασίας της ιδιοκτησίας) η αναγκαστική απαλλοτρίωση κτημάτων προς αποκατάσταση ακτημόνων καλλιεργητών και ακτημόνων μικρών κτηνοτρόφων και παρέχεται εξουσιοδότηση στον κοινό νομοθέτη να ρυθμίσει εντός των Συνταγματικών πλαισίων τα σχετικά με τις απαλλοτριώσεις αυτές και τα προκύπτοντα ζητήματα. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο στο ανωτέρω Ν.Δ. 2185/1952, διαπιστώνονται σημαντικές αποκλίσεις από τις ισχύουσες (συνταγματικές, αλλά και κοινού δικαίου) διατάξεις περί απαλλοτριώσεως και συντελέσεως αυτής, καταβολής αποζημιώσεως κ.λ.π. Μεταξύ των αποκλίσεων αυτών είναι: 1. Το γεγονός ότι η απαλλοτρίωση θεωρείται συντελεσμένη από της δημοσιεύσεως της απαλλοτριωτικής αιοφάσεως στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και όχι από της καταβολής της πλήρους αποζημιώσεως. 2. Το ότι μετά την δημοσίευση το δημόσιο θεωρείται κύριο της απαλλοτριουμένης εκτάσεως χωρίς καμία άλλη

διατύπωση. 3. Η αξίωση προς αποζημίωση του κυρίου του απαλλοτριωθέντος κτήματος, που κατά την ορθή ερμηνεία των ανωτέρω διατάξεων γεννάται αμέσως μετά την κατάληψη αυτού από το Ελληνικό Δημόσιο, καθορίζεται από τα τακτικά πολιτικά δικαστήρια με βάση το 1/3 της αξίας του απαλλοτριωθέντος κατά το χρόνο της καταλήψεως. 4. Ουδεμία διαδικασία ανακλήσεως προβλέπεται, ανάλογη με αυτή των κοινών απαλλοτριώσεων.

Το Ν.Δ. 2185/1952 εξακολουθεί να ισχύει και μετά την κατάργηση του Συντάγματος του 1952, αφού σε όλα τα μεταγενέστερα Συντάγματα (άρθρο 133 Συντάγματος 1968, άρθρο 117 παρ. 1 αναθεωρημένου Συντάγματος 1975) ορίστηκε ότι οι νόμοι που έχουν εκδοθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 104 του Συντάγματος του 1952, θεωρούνται ότι δεν αντίκεινται στα Συντάγματα αυτά και ότι διατηρούνται σε ισχύ. (Οράτε σχετικά Α.Π. 1603/1991 Ελ.Δικ. 34.332, Α.Π. 1194/1983, ΝοΒ 32.1187).

3. Όπως, όμως, έχει ήδη κριθεί, με αποφάσεις του ΣτΕ, από τη διατύπωση και το σκοπό της ανωτέρω διατάξεως του άρθρου 104 του Συντάγματος του 1952, συνάγεται ότι για την αναγκαστική απαλλοτρίωση κτημάτων κατά παρέκκλιση από το άρθρο 17 του ίδιου Συντάγματος, ως μόνο σκοπό δημοσίας ωφελείας η διάταξη αυτή αναγνωρίζει την αιοκατάσταση ακτημόνων και μάλιστα ακτημόνων οι οποίοι υπήρχαν ήδη κατά την κήρυξη της απαλλοτριώσεως, δεδομένου ότι η ανάγκη άμεσης αποκαταστάσεως των ακτημόνων αυτών επιβάλλει και δικαιολογεί την απαλλοτρίωση, όχι δε και ακτημόνων οι οποίοι θα εμφανίζονταν στο μέλλον και μάλιστα μετά την πάροδο της χρονικής ισχύος της συνταγματικής αυτής διατάξεως (που είναι μία τριετία) που επέτρεπε την απαλλοτρίωση κατ' εξαίρεση από τα οριζόμενα στο άρθρο 17 για τη δυνατότητα και τον τρόπο αφαιρέσεως της ιδιοκτησίας. (ΣτΕ 1105/1955, 277/1956, **2040/1992**). Εξάλλου, από τη διάταξη αυτή, με την προεκτεθείσα έννοια, σε συνδυασμό με το άρθρο 17 του ισχύοντος Συντάγματος προκύπτει, ότι: «... αν, παρά την κήρυξη της αναγκαστικής απαλλοτριώσεως βάσει της εξαιρετικής αυτής διατάξεως με σκοπό την αιοκατάσταση υπαρχόντων κατά τον χρόνο εκείνο ακτημόνων, ο σκοπός αυτός δεν εκπληρώθηκε, ούτε είναι εφικτό να εκπληρωθεί, ανακύπτει η

υποχρέωση ανάκλησης της απαλλοτριώσης, δεδομένου ότι αν δεν υπάρχει πεδίο εφαρμογής του άρθρου 104 του Συντάγματος, ισχύει η θεσπιζόμενη από το άρθρο 17 του ισχύοντος Συντάγματος συνταγματική προστασία της ιδιοκτησίας» .(βλ. Ad hoc ΣτΕ 2040/1992).

Ακολουθώς, το Ν.Σ.Κ. με την υπ' αριθμ. Γνωμοδότηση 98/1993 του Α' τμήματος έχει δεχθεί ότι: «... υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχουν ακτήμονες οι οποίοι να ήταν ακιήμενες και κατά την κήρυξη της απαλλοτριώσης ή έστω κατά τη χρονική διάρκεια της ισχύος της διάταξης του άρθρου 104 του Συντάγματος του 1952 (τριετία από την έναρξη ισχύος αυτού), ο σκοπός της κηρυχθείας ως άνω αναγκαστικής απαλλοτριώσης κατέστη ανέφικτος και η Διοίκηση είναι υποχρεωμένη να ανακαλέσει την απαλλοτριωτική αυτή απόφαση και να αποδώσει το αγρόκτημα στους ιδιοκτήτες του».

Επισημαίνεται ότι επί της υποθέσεως, για την οποία έχει εκδοθεί η προαναφερθείσα υπ' αρ. 2040/1992 απόφαση του ΣτΕ και, στη συνέχεια, η υπ' αρ. 98/1993 Γνωμοδότηση του Ν.Σ.Κ., έχει επακολουθήσει και η έκδοση Πρακτικών του Ν.Σ.Κ. περί καταβολής αποζημιώσεως στους ιδιοκτήτες αυτής για όσο χρόνο το Δημόσιο είχε καταλάβει και κατείχε την έκταση (Πρακτικά υπ' αρ. 2136/1995, 7045/1997 και 3808/2001), τελικώς δε, κατόπιν του υπ' αρ. πρωτ. 1287/φ.ερ. 26/1997/12-3-1999 Γνωμοδοτικού Σημειώματος του τότε Νομικού Συμβούλου του Υπ. Γεωργίας, εχώρησε ανάκληση της απαλλοτριώσεως με την υπ' αρ. 30943/14-8-1999 απόφαση του Υπουργού Γεωργίας.

III. Υπαγωγή - Συμπέρασμα.

Στην προκειμένη περίπτωση, όπως εκτίθεται στο ιστορικό: α) ουδέποτε εκδικάστηκε το απαλλοτριωθέν δασοαγρόκτημα από την αρμοδία Επιτροπή Απαλλοτριώσεων, λόγω της μακρόχρονης διαμάχης μεταξύ των Κοινοτήτων Μάτεσι και Σέκουλας σχετικά με τα διοικητικά όρια εκάστης, β) ουδέποτε επακολούθησε κατάληψη από το Δημόσιο, ούτε εγκατάσταση αυτού, αλλά ούτε και αποκατάσταση ακτημόνων με αποφάσεις της Ε.Α., γ) έχει παρέλθει,

από την κήρυξη χρονικό διάστημα μεγαλύτερο της πεντηκονταετίας. Με αυτά τα δεδομένα, καθίσταται σαφές ότι ο σκοπός για τον οποίο έχει κηρυχθεί η απαλλοτρίωση-η ομοία σε κάθε περίπτωση δεν συντελέσθηκε-κατέστη ανέφικτος και για το λόγο προεχόντως ότι από κανένα σιχείο από τα τεθέντα τουλάχιστον υπόψη μας δεν αποδεικνύεται η ύπαρξη ακτημόνων, οι οποίοι να ήσαν ακτήμονες και κατά την κήρυξη της απαλλοτριώσεως ή έστω κατά τη χρονική διάρκεια της ισχύος της διατάξεως του άρθρου 104 του Συντάγματος του 1952 (τριετία από την έναρξη ισχύος του), με αποτέλεσμα να μην εφαρμόζεται πλέον το άρθρο 104 του Συντάγματος του 1952 (άρθρο 117 ισχύοντος Συντάγματος), αλλά το άρθρο 17 αυτού, περί προστασίας της ιδιοκτησίας.

IV.Απάντηση:

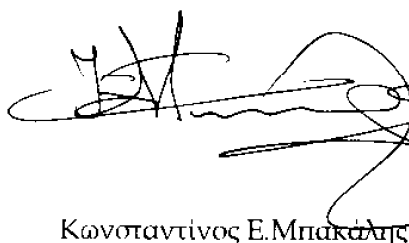
Η Διοίκηση υποχρεούται, με βάση τα προεκτεθέντα, κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, να προβεί σε ανάκληση της απαλλοτριώσεως που κηρύχθηκε με την με αριθμό Ε3/2.1.1954 απόφαση του Υπουργού Γεωργίας.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 9-4-2003

Ο Πρόεδρος του Τμήματος

Ο Εισηγητής

Κωνσταντίνος Ε.Μπακάλης
Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Σ.Α. Παπαγιαννόπουλος
Πάρεδρος του Ν.Σ.Κ.